

LEERVERSIE HEIDELBERGER CATECHISMUS

Ter inleiding:

Deze leerversie van de Heidelbergse Catechismus is bedoeld als hulpmiddel voor de catechese met name aan die jongeren voor wie de taal van de catechismus, zoals die te vinden is in het Gereformeerd Kerkboek, niet (langer) de taal is van hun leefwereld.

Daarmee wordt op geen enkele manier afscheid genomen van de verwoording die te vinden is in het genoemde Gereformeerd Kerkboek. Integendeel. De leerversie is bedoeld om de kerkelijk vastgestelde tekst des te meer toegankelijk te maken.

Het is daarom de bedoeling om in de catechisatie-uren regelmatig terug te grijpen naar de kerkelijk vastgestelde tekst.

De leerversie heeft tot doel om te stimuleren dat de catechisanten niet alleen zaken uit hun hoofd leren, maar ook steeds meer begrijpen wat ze leren.

Waarom toch catechisanten in de 21^e eeuw zaken uit hun hoofd laten leren? Omdat het goed is om, op weg naar het maken van de keuze van je leven, te weten en je in te prenten waar je voor staat. Kiezen voor God kan geen 'blind-date' zijn. En geloof is niet alleen vast vertrouwen, maar ook zeker weten. Beide, zowel weten als vertrouwen, vragen om kennis. Bij de groei in kennis is het van belang om zaken op een rij te zetten en ook vast te houden.

Hoe leer je het meest effectief?

Door elke dag het deel dat je leren moet één of meer keren te herhalen. Dan blijft het ook op lange termijn zo veel mogelijk hangen.

De vragen en antwoorden in een groter lettertype vormen een selectie van dertig meest belangrijke vragen en antwoorden.

Binnen elk vraag en antwoord is het hoofdaccent weergegeven door middel van *cursivering* van een aantal woorden. Het kan catechisanten die erg veel moeite hebben met uit hun hoofd leren, wellicht helpen wanneer ze zich eerst concentreren op het *gecursiveerde deel*.

Je krijgt als catechisant dit bundeltje om er mee aan de slag te gaan. Wees er zuinig op. Het kan je misschien helpen om de God van je leven des te beter te leren kennen. Daarom: leer met een helder hoofd en met een open hart.

Voor catecheten: de leerversie is een open document. Voorstellen voor wijziging of aanpassing zijn welkom, het liefst per e-mail op onderstaand adres.

Gods zegen gewenst!

Sappemeer, juni 2001/ Hasselt, juli 2004 (herziene versie)/Hasselt, oktober 2007

Ds. R.M.Meijer
De Meent 5
8061 BT Hasselt
e-mail: meijerrm@home.nl

ZONDAG 1**01. Wat is je enige echte houvast, voor altijd?**

1. ***Dat ik helemaal en voor altijd eigendom van de Here Jezus ben.*** Hij heeft voor mijn zonde betaald en mij van de duivel verlost.
2. ***Daarom kan mij zonder Gods wil niets gebeuren.*** Zelfs dingen die ik moeilijk vind, maakt God de Vader voor mij goed.
3. ***Daarom mag ik ook zeker zijn van het eeuwige leven.*** De Heilige Geest zorgt ervoor dat ik nu graag voor God wil leven.

02. Welke drie dingen moet je weten om in dit houvast te leven?

1. Hoe erg mijn *zonde* is.
(Ellende)
2. Hoe ik van die zonde *verlost* wordt.
(Verlossing)
3. Hoe ik God daarvoor moet *danken*.
(Dankbaarheid)

DEEL EEN: ONZE ELLENDE

ZONDAG 2

03. Waaruit weet je hoe erg je zonde is?

Uit Gods wet

04. Wat is de inhoud van de wet?

Dat zegt de Here Jezus in Matteus 22: 37-40:

'Heb God lief, helemaal, met alles wat in je is.

Dat gaat voor alles

En daarna komt: heb je naaste even lief als jezelf

Dit is de samenvatting van heel de wet.'

05. Kun je dat, God en je naaste liefhebben?

Nee. Als het aan mezelf ligt, *haat* ik alleen maar.

ZONDAG 3

06. Heeft God ons dan misschien verkeerd gemaakt?

Nee. Hij heeft de mens goed gemaakt, helemaal zoals Hij bedoeld heeft. Gods doel was dat wij Hem zouden kennen, van Hem houden, en voor Hem leven.

07. Hoe komt die haat dan in ons leven?

Die komt door de zondeval. Adam en Eva kozen in het paradijs tegen God. Daardoor komt het dat we allemaal in zonde ontvangen en geboren zijn.

08. Maar kunnen we dan niets meer goed doen, en is er echt in ons leven alleen maar haat?

Ja. Behalve wanneer God met ons opnieuw begint.

ZONDAG 4

09. Is dat dan niet oneerlijk van God dat Hij wil dat we liefhebben, terwijl we dat uit onszelf niet kunnen?

Nee. *God had de mens immers goed gemaakt.*

Maar de mens heeft het expres bedorven, voor zichzelf en ook voor al zijn nakomelingen.

10. Laat God die ongehoorzaamheid ongestraft?

Nee want *God is vreselijk boos over alle zonde.*

De zonde zit in ons, en daarom doen we ook zonde.

God wil al die zonde straffen.

Hij zegt in Galaten 3: 10 dat je vervloekt bent als je niet doet wat Hij zegt.

11. Kan God die zonde dan niet door de vingers zien?

God is echt liefde, en Hij is ook echt rechtvaardig.

Daarom is de zonde tegen God zo erg, dat de straf die daarbij hoort, totaal is, en altijd duurt.

DEEL TWEE: ONZE VERLOSSING

ZONDAG 5

12. We hebben straf verdiend. Hoe kunnen we daaraan ontkomen, en hoe kan het weer goed komen tussen God en ons?

**God is echt rechtvaardig.
*Daarom wil Hij dat de straf gedragen wordt.***

13. Kunnen wij die straf zelf dragen?

***Absoluut niet.*
We maken de straf zelfs elke dag groter.**

14. Kan iets of iemand anders voor ons de straf dragen?

*God wil geen ander schepsel straffen in onze plaats.
Bovendien kan ook geen ander schepsel Gods straf dragen en ons verlossen.*

15. Is er dan helemaal niemand te vinden die ons verlossen kan?

**Jawel; *er moet een Middelaar komen.*
Hij moet echt en zondeloos *mens* zijn.
Hij moet tegelijk ook echt *God* zijn.**

ZONDAG 6

16. Waarom moet de Middelaar echt en zondeloos mens zijn?

Hij moet echt mens zijn *omdat de mens gezondigd heeft*.
Hij moet zondeloos mens zijn omdat Hij anders geen anderen kan redden.

17. Waarom moet de Middelaar echt God zijn?

Omdat Hij alleen dan *sterk genoeg is om de straf te kunnen dragen* en ons het leven te geven.

18. Wie is eigenlijk die Middelaar?

Onze Here Jezus Christus.

God heeft Hem gegeven om ons echt helemaal te redden.

19. Waaruit weet je dat?

Uit de Bijbel.

1. God heeft die redding eerst zelf in het paradijs bekend gemaakt.
2. Daarna heeft Hij er over laten vertellen door de profeten.
3. Hij heeft het laten uitbeelden, bijvoorbeeld in de offers.
4. Tenslotte heeft Hij het waar gemaakt in Christus.

ZONDAG 7

20. Het loopt dus, in Adam, met alle mensen verkeerd af. Komt het nu ook met alle mensen in Christus weer goed?

Nee. Dat geldt *alleen voor die mensen die door het geloof bij Christus gaan horen en zijn redding aanpakken.*

21. Wat is echt geloof?

Echt geloof is:

- 1. *zeker weten* dat het echt waar is wat God ons in de Bijbel belooft;**
- 2. *diep vertrouwen* dat God mijn zonde vergeeft en het weer goed maakt met mij.**

22. Wat moet je eigenlijk geloven?

Alles wat God ons in de Bijbel belooft.

De apostolische geloofsbelijdenis geeft daarvan een samenvatting.

23. Hoe luidt de apostolische geloofsbelijdenis?

- I. 1. *Ik geloof in God de Vader.* Hij is almachtig en Hij heeft de hemel en de aarde gemaakt.**
- II. 2. *En ik geloof in Jezus Christus.* Hij is de eniggeboren Zoon van God en Hij is onze Heer.**
 - 3. Hij is ontvangen van de Heilige Geest, en geboren uit de maagd Maria.**
 - 4. Hij heeft geleden onder Pontius Pilatus. Hij is gekruisigd en gestorven en begraven. Hij is neergedaald in de hel.**
 - 5. Op de derde dag is Hij opgestaan uit de dood.**
 - 6. Hij is naar de hemel gegaan, en zit nu aan de rechterhand van God de almachtige Vader.**
 - 7. Hij zal komen vanuit de hemel om te recht te spreken over levenden en doden.**
- III. 8. *Ik geloof in de Heilige Geest.***
 - 9. Ik geloof een heilige, algemene, christelijke kerk, de gemeenschap van de heiligen;**
 - 10. Vergeving van de zonden;**
 - 11. Opstanding van het lichaam;**
 - 12. En een eeuwig leven.**

ZONDAG 8

24. Hoe kun je deze belijdenis indelen?

In drie delen:

1. God de *Vader* en onze *schepping*;
2. God de *Zoon* en onze *redding*;
3. God de *Heilige Geest* en onze *vernieuwing*.

25. Hoe kan het dat je drie personen noemt? Er is toch maar één God?

Inderdaad.

Toch *vertelt God zo over zichzelf in de Bijbel*.

Deze drie: Vader, Zoon en Heilige Geest zijn de ene echte God.

ZONDAG 9

26. Wat betekent het wanneer je zegt: Ik geloof in God de Vader.
Hij is almachtig en Hij heeft de hemel en de aarde gemaakt?

God de Vader is allereerst de Vader van de Here Jezus.

Hij heeft alles wat er is gemaakt en Hij houdt alles in stand.

Door de Here Jezus is Hij ook mijn Vader, en daarom vertrouw ik blindelings op Hem.

Hij geeft me wat ik nodig heb.

Zelfs de dingen die ik moeilijk vind, maakt Hij voor mij goed.

Hij *kan* dat doen, want Hij is God.

Hij *wil* het ook doen, want Hij is Vader.

ZONDAG 10

27. Wat betekent het woord voorzienigheid?

Dat is *Gods allesomvattende kracht* waarmee Hij alles bestuurt. Daardoor komen bijvoorbeeld eten en drinken, gezondheid en ziekte, rijkdom en armoede, voorspoed en tegenspoed niet toevallig, maar uit zijn hand in ons leven.

28. Waarom is het belangrijk om te weten dat God alles gemaakt heeft en bestuurt?

Daardoor kunnen we *in tegenspoed geduldig* zijn.

Daardoor kunnen we *in voorspoed dankbaar* zijn.

Daardoor kunnen we *rotsvast vertrouwen* op God.

Hij houdt als een Vader van ons, en het loopt Hem nooit uit de hand.

ZONDAG 11

29. Waarom wordt God de Zoon Jezus genoemd?

Jezus, dat betekent verlosser.

Hij alleen verlost ons echt helemaal van de zonde.

30. Er zijn mensen die hun redding ook nog ergens anders van verwachten. Geloven zij wel echt in de Here Jezus?

Nee, in tegendeel, ze wijzen de Here Jezus juist af.

Het is één van beiden: òf je verwacht alles van de Here Jezus, òf je wijst Hem helemaal af.

ZONDAG 12

31. En waarom wordt Hij Christus genoemd?

Christus dat betekent gezalfde.

God de Vader heeft Hem als redder aangewezen en Hem zijn Geest gegeven.

1. Als *profeet* heeft Hij ons Gods reddingsplan bekend gemaakt.
2. Als *priester* heeft Hij zichzelf voor ons geofferd, en pleit Hij voor ons.
3. Als *koning* regeert Hij ons, en beschermt Hij ons elke dag.

32. Wat betekent het dat jij christen bent?

Door het geloof hoor ik bij Christus.

- 1. Als *profeet* vertel ik van Hem.**
- 2. Als *priester* offer ik uit dank mijzelf aan Hem.**
- 3. Als *koning* vecht ik tegen de zonde, en regeer ik na dit leven samen met Hem.**

ZONDAG 13

33. Christus is Gods Zoon. En wij dan?

Hij is Gods enige *natuurlijke Zoon*.
Wij zijn Gods *aangenomen kinderen*.

34. Wat betekent het dat Hij onze Heer is?

Hij gaf zichzelf om ons van de zonde te *verlossen*.
Daarom zijn we nu *zijn eigendom*.

ZONDAG 14

35. Wat betekent het dat Christus is 'ontvangen van de Heilige Geest en geboren uit de maagd Maria'?

Gods Zoon blijft echt en altijd zondeloos God.

Door de Heilige Geest is Hij ook echt mens geworden.

Hij is *geboren uit de maagd Maria*, in de familie van David, zoals God beloofd had.

36. Waarom is het belangrijk dat Christus zonder zonde geboren is?

Zo is Hij onze *Middelaar*.

Zijn zondeloosheid bedekt mijn zonde tegenover God.

ZONDAG 15

37. Wat betekent het dat Hij geleden heeft?

Christus heeft heel zijn leven geleden, vooral aan het eind.
Hij droeg de straf over onze zonden helemaal.
Zo maakte Hij het weer goed tussen God en ons.

38. Waarom is Hij door Pilatus veroordeeld?

Pilatus heeft *als officieel rechter Christus veroordeeld.*
Daarom worden *wij door God officieel vrijgesproken.*

39. Wat betekent het dat Christus gekruisigd is?

Dat Hij Gods vloek die op mij lag, gedragen heeft.
Want *kruisiging was een straf die hoorde bij Gods vloek.*

ZONDAG 16

40. Waarom moest Christus sterven?

Onze zonde is zo erg, dat die alleen maar betaald kan worden door de *dood van Gods Zoon*.

41. Waarom is Christus begraven?

Als *bewijs* dat Hij echt gestorven is.

42. Christus is in onze plaats gestorven. Waarom moeten wij nu nog sterven?

Ons sterven is *geen betaling* voor de zonde.
In tegendeel, het is een *poort* naar het eeuwige leven.

43. Betekent Christus' sterven nog meer voor ons?

Ja.

Het betekent *het einde voor ons slechte ik*.

De zonde is nu geen baas meer over ons.

We mogen uit dank ons leven aan Christus geven.

44. Wat betekenen de woorden: 'neergedaald in de hel'?

Christus is voor mij door de hel heengegaan.

Daarom is Hij mijn verlosser.

Dat geeft mij houvast, ook wanneer het in mijn leven erg moeilijk is en wanneer de duivel probeert mij bij God weg te trekken.

ZONDAG 17**45. Waarom is het zo belangrijk voor ons dat Christus uit de dood is opgestaan?**

- 1. Het betekent dat *de dood echt overwonnen* is en dat er voor ons leven is door Hem!**
- 2. Het betekent ook dat wij *nu al nieuw* mogen *leven* voor Hem!**
- 3. Het is ook een *garantie* dat wij *straks* zullen *leven* met Hem!**

ZONDAG 18

46. Wat betekent het dat Hij naar de hemel is gegaan?

De discipelen hebben gezien dat Christus van de aarde naar de hemel is gegaan.

Dat Hij daar is, is goed voor ons.

Eens komt Hij terug om recht te spreken over alle mensen.

47. Is Christus dan niet meer bij ons? Hij heeft toch beloofd dat Hij bij ons zou blijven?

Als *mens* is Christus niet meer op aarde maar in de *hemel*.

Als *God* is Hij *bij ons*, en laat Hij ons nooit in de steek.

48. Maar worden op die manier zijn God-zijn en zijn mens-zijn niet uit elkaar gehaald?

Nee.

Als God is Hij overal, dus ook op de plaats waar Hij als mens is.

49. Waarom is Christus' hemelvaart belangrijk voor ons?

1. Hij *pleit voor ons* bij zijn Vader.
2. Nu Hij in de hemel is, mogen we *zeker weten* dat wij daar ook zullen komen.
3. Hij stuurt ons de *Heilige Geest*. Door de Geest richten wij onze aandacht op de hemel.

ZONDAG 19

50. Wat betekent het dat Christus aan de rechterhand van zijn Vader zit?

Dat is de *overwinnaarplaats* voor het Hoofd van de kerk. Door Christus regeert God de Vader alles.

51. Wat hebben wij nu aan die eer voor ons Hoofd Christus?

1. Door de Heilige Geest geeft Hij ons *hemelse cadeaus*
2. Hij *bescherm*t ons elke dag.

52. Waarom is de terugkomst van de Here Jezus voor ons zo belangrijk?

Christus heeft voor mij de straf gedragen
Als ik het moeilijk heb, zie ik er naar uit dat Hij terug komt.
Hij zal mij dan immers, samen met alle uitgekozenen, *thuis brengen in de hemel*.

ZONDAG 20**53. Wat geloof je over de Heilige Geest?**

- 1. Hij is samen met de Vader en de Zoon *echt God.***
- 2. Door het geloof *verbindt Hij mij voor altijd aan Christus.***

ZONDAG 21

54. Wat geloof je over de heilige algemene christelijk kerk?

Christus brengt de kerk bijeen en Hij beschermt haar en houdt haar in stand.

Hij doet dat *door de Heilige Geest en de Bijbel.*

De kerk bestaat in alle tijden en uit alle soorten mensen.

Van die kerk ben ik lid, en dat blijf ik voor altijd.

55. Wat betekent 'de gemeenschap van de heiligen'?

1. De gelovigen hebben samen en persoonlijk een *levensband met Christus.*
2. De gelovigen hebben ook een *band met elkaar*, en moeten zichzelf voor de anderen positief inzetten.

56. Wat betekenen de woorden 'vergeving van de zonden'?

Christus heeft voor al mijn zonden betaald.

Daarom wil God nooit meer aan mijn zonden denken.

Niet aan de zonden die ik doe, ook niet meer aan de zonde die in mij is.

Alleen zo komt het weer goed met mij.

ZONDAG 22

57. Welk houvast vind je in 'de opstanding van het lichaam'?

*Als ik sterf neemt Christus direct mijn ziel bij zich in de hemel.
Maar ook mijn lichaam zal uit de dood verlost worden.
Dan wordt ik weer helemaal echt mens, even heerlijk als
Christus.*

58. Waarom is het geloof in 'een eeuwig leven' belangrijk?

Na dit leven zal ik *volmaakt gelukkig* worden.
Ik mag dan bij God zijn, en voor Hem leven.
Een begin van dat blijvende geluk is er nu al.

ZONDAG 23

59. Wat heb je er nu aan dat je dat allemaal gelooft?

Dat ik alleen door het geloof bij Christus hoor.

Door Hem alleen is het weer goed tussen God en mij.

60. Hoe werkt dat dan precies, dat het weer goed komt tussen God en jou?

Dat kan alleen maar door echt geloof in Christus.

Ik merk zelf dat ik nog steeds zonde doe en dat ik echt zondig ben, en daar heb ik het moeilijk mee.

Toch rekent God mij de betaling van Christus toe zonder dat ik daar zelf iets voor kan of hoeft te doen.

God wil alleen dat ik die redding door echt geloof aanpak.

61. Waarom kan die redding er alleen zijn door geloof?

Dat geloof zelf is geen betaling van mij tegenover God.

Alleen Christus maakt alles helemaal goed.

Het geloof is alleen maar het *middel* waardoor ik bij Hem hoor.

ZONDAG 24

62. Waarom kunnen wij zelf niet iets van die redding voor elkaar maken?

Omdat *alles wat wij doen, hoe goed ook, vol zonde is*.
God wil volmaaktheid, helemaal, totaal, naar zijn wet.

63. Zijn de dingen die wij goed doen dan helemaal zonder waarde?

Nee. *God beloont die goede dingen wel*.
Hij doet dat niet omdat wij dat verdiend zouden hebben, maar omdat Hij goed voor ons is.

64. Als het allemaal zo gemakkelijk gaat, wordt je daar dan niet zorgeloos en goddeloos van?

Nee, want *als je echt bij Christus hoort, dan kan het niet anders of dat blijkt in de dingen die je doet*.
Je leven draagt dan vrucht voor Hem.

ZONDAG 25

65. Je wordt dus alleen door middel van echt geloof gered. Hoe kom je aan dat geloof?

De Heilige Geest geeft dat.

Hij bouwt dat geloof door *de Bijbel*, en Hij versterkt het door *de sacramenten*.

66. Wat zijn dat, sacramenten?

Sacramenten zijn tekens en zegels die God aan ons geeft om ze te gebruiken.

Doel ervan is:

- 1. dat we beter *begrijpen* wat God in de Bijbel zegt;**
- 2. dat we er steeds meer *zeker van zijn* dat het echt waar is wat God in de Bijbel zegt.**

67. Is de bedoeling van de Bijbel en de sacramenten dan dezelfde?

Ja.

De Heilige Geest *vertelt* ons in de Bijbel van de verlossing door Christus en Hij *bevestigt* dat in de sacramenten.

68. Hoeveel sacramenten geeft Christus ons?

Twee: de *doop en het avondmaal*.

ZONDAG 26

69. Hoe laat de doop zien dat je door Christus verlost wordt?

Christus belooft in de doop dat mijn zonden weggewassen worden door zijn bloed en Geest.

Zoals mijn lichaam met water gewassen wordt, zo wordt mijn ziel met bloed gewassen.

70. Wat betekent dat, met bloed en Geest gewassen worden?

Dat God mijn zonden afwast.

Christus heeft daar zijn bloed voor gegeven.

De Heilige Geest maakt mij van binnenuit tot een nieuw mens, die graag voor God wil leven.

71. Waar belooft Christus dat in de Bijbel?

In *Matteus 28: 19*: 'gaat dan heen, maakt alle volken tot mijn discipelen, en doopt hen in de naam van de Vader en de Zoon en de Heilige Geest'.

En in *Markus 16:16*: 'wie gelooft en zich laat dopen, zal behouden worden, maar wie niet gelooft zal veroordeeld worden'.

De Bijbel noemt de doop: het bad van de wedergeboorte.

ZONDAG 27

72. Word je dan gered door de doop?

Nee.

Redding is er *alleen door Christus*.

73. Waarom staat dan in de Bijbel dat de doop 'de afwassing van de zonde' is?

God wil dat we *begrijpen* en *er zeker van zijn* dat we alleen door Christus schoongewassen worden.

De doop is daarvan een teken en een zegel.

74. Mogen baby's wel gedoopt worden?

Ja, want ze horen bij Gods verbond en bij de kerk.

Daarom belooft God ook aan hen redding door geloof.

De doop is een teken van Gods verbond waardoor ze hun plek in de kerk krijgen.

Vroeger gebeurde dat door de besnijdenis; nu door de doop.

ZONDAG 28

75. Hoe laat het avondmaal zien dat je door Christus verlost wordt?

Christus heeft *opdracht* gegeven om het avondmaal te vieren. Hij *beloofd* daarbij twee dingen:

1. dat zijn lichaam en bloed voor mij gegeven zijn.
2. dat Hij mij sterk maakt op weg naar het eeuwige leven. Brood en wijn zijn daar teken en zegel van.

76. Wat betekent dat: Christus' lichaam en bloed eten en drinken?

Dat we *door het geloof Christus als onze Redder aannemen*. Dat we door de Heilige Geest *steeds meer één* worden met Christus en *met elkaar*.

77. Waar belooft Christus deze dingen in de Bijbel?

In *1 Korintiërs 10 en 11* schrijft Paulus over de instelling van het avondmaal door de Here Jezus: 'dit is mijn lichaam voor u; deze beker is het nieuwe verbond in mijn bloed; zo dikwijls u dit brood eet en de beker drinkt, verkondigt u de dood van de Here totdat Hij komt; omdat het één brood is, zijn wij, hoe velen ook, één lichaam'.

ZONDAG 29

78. Worden brood en wijn dan veranderd in lichaam en bloed van Christus?

Nee.

Bij de doop wordt het water niet veranderd in bloed, en door de doop op zich word je niet gered.

Op dezelfde manier worden brood en wijn niet veranderd in lichaam en bloed van Christus, maar ze worden zo genoemd, omdat ze *teken en zegel* zijn.

79. Waarom noemt de Here Jezus brood en wijn dan lichaam en bloed?

Hij wil dat we goed *begrijpen* waar het om gaat.

Net zo min als je zonder eten en drinken kunt leven, kun je zonder Christus lichaam en bloed gered worden.

Hij wil ook graag dat we van twee dingen *zeker zijn*:

1. zo echt als brood en wijn in ons komen, zo echt komt Christus, door de Heilige Geest in ons.
2. zo echt als wij brood eten en wijn drinken, zo echt spreekt God ons vrij.

ZONDAG 30

80. Is er verschil tussen het avondmaal en de roomse mis?

Zeker.

Het *avondmaal* zegt:

1. dat we gered worden doordat *Christus één keer stierf*.
2. dat *Christus in de hemel* is, en met ons verbonden is door Gods Geest.

De *mis* zegt:

1. dat mensen pas gered worden als er nog *elke dag* geofferd wordt.
2. dat *Christus in het brood en de wijn* is en dat brood en wijn daarom heilig zijn.

Redding is er niet door brood en wijn op zich, maar alleen door Christus.

81. Wie mogen er avondmaal vieren?

Diegenen *die hun zondige ik haten*, en tegelijk vertrouwen dat zij *door Christus verlost* zijn.

Zij willen graag *groeien in geloof*, en echt leven voor God.

Voor mensen die niet oprecht zijn tegenover God, wordt het avondmaal tot een vloek.

82. Mag je mensen waarvan je weet dat ze niet oprecht zijn tegenover God wel avondmaal laten vieren?

Nee, want *dat beschadigt de band tussen God en de gemeente*.

Christus heeft daarom aan de kerk de 'sleutels van Gods koninkrijk' toevertrouwd.

Door middel van die sleutels moeten dergelijke mensen buiten gesloten worden, totdat ze zich bekeren.

ZONDAG 31**83. Wat zijn die 'sleutels van Gods koninkrijk' precies?**

De bekendmaking van de Bijbel en de kerkelijke tucht.

Gods koninkrijk gaat daardoor open voor wie gelooft.

Gods koninkrijk gaat daardoor dicht voor wie niet gelooft.

84. Hoe gaat Gods koninkrijk open en dicht door de bekendmaking van de Bijbel?

Gods koninkrijk gaat open voor de gelovigen, wanneer zij *Gods reddingswoord in geloof aanpakken*.

Gods koninkrijk gaat dicht voor de ongelovigen zolang zij zich niet bekeren.

God houdt zich ook in de toekomst aan wat Hij vandaag zegt.

85. Hoe gaat Gods koninkrijk open en dicht door de kerkelijke tucht?

De tucht kent *vier stappen*:

1. wanneer je ziet dat iemand niet langer oprecht leeft voor God, moet *jij* naar hem toegaan om hem terecht te helpen.
2. wanneer hij niet naar je luisteren wil, moet *de gemeente* ingeschakeld worden, of de mensen die daarvoor in de gemeente aangewezen zijn.
3. wanneer hij dan nog niet luisteren wil, mag hij niet langer deel hebben aan de sacramenten. Zo komt hij *buiten de gemeente* en uiteindelijk buiten Gods koninkrijk te staan.
4. er is een *weg terug* wanneer hij beterschap belooft en bewijst.

DEEL DRIE: ONZE DANKBAARHEID

ZONDAG 32

86. Nu we echt door Christus verlost zijn, waarom moeten we nu nog goed leven?

Christus heeft ons *niet alleen verlost, Hij maakt ons ook nieuw* door zijn Heilige Geest.

Het doel daarvan is dat we uit dank *voor God leven* en dat ons *geloof vrucht draagt*.

Dat goede leven is voor ons een bewijs van de echtheid van ons geloof.

Tegelijk laten we, door zo te leven, aan anderen zien dat geloven in Christus de moeite waard is.

87. Als je maar door gaat in je oude leven, zonder God, kun je dan wel gered worden?

Beslist niet.

De Bijbel zegt duidelijk dat *wie bewust voor de zonde blijft kiezen, niet in Gods koninkrijk past*.

ZONDAG 33**88. Wat is echte bekering?**

Je oude ik *sterft*
Je nieuwe ik *begint te leven.*

89. Wat betekent dat: je oude ik sterft?

Dat ik echt *verdriet* heb over mijn zonde.
Ik maak God door mijn zonde steeds weer boos.
Ik *haat de zonde en wil er dolgraag vanaf.*

90. Wat betekent dat: je nieuwe ik begint te leven?

Dat ik door Christus *blij* ben met God.
Ik wil graag *helemaal voor God leven.*

91. Wat zijn dan de dingen die God graag wil dat je doet?

De dingen die ik doe:

1. uit echt *geloof*
2. naar Gods *wet*
3. tot zijn *eer.*

ZONDAG 34**92. Wat is de wet van God?**

**Dat maakt Hij ons duidelijk in *Exodus 20: 2-17 en Deuteronomium 5: 6-21:*
*'Ik ben de HERE uw God, die u uit het land Egypte, uit het slavenhuis verlost heb.***

- 1. U zult naast mij geen andere goden hebben.**
- 2. U mag voor uzelf geen beelden maken van iets dat in de hemel of op de aarde, of waar dan ook is om daar voor te buigen of die te dienen. Ik ben de HERE, uw God. Ik ben een jaloers God. Ik leid het zelfs zo dat de gevolgen van de zonden van vaders die hun hart niet helemaal aan mij geven, terecht komen bij kinderen en kleinkinderen. Tegelijk bewijs Ik mijn goedheid en mijn liefde zelfs tot in duizend geslachten van hen die mij liefhebben en die doen wat Ik zeg.**
- 3. U mag de naam van de HERE uw God niet lichtzinnig gebruiken. De HERE zal beslist niet voor onschuldig houden wie dat wel doet.**
- 4. Vier de rustdag en geef die een bijzondere plaats tot mijn eer. In zes dagen moet u al uw werk doen. De zevende dag is de speciale feestdag**

voor de HERE uw God. Dan mag u niet werken, en uw zoon en uw dochter en ook uw personeel niet. Zelfs uw dieren en de vreemdelingen in uw leefomgeving niet. Want de HERE heeft in zes dagen hemel en aarde, heel de schepping gemaakt. Hij rustte op de zevende dag. Daarom heeft Hij van die dag een speciale feestdag gemaakt tot zijn eer.

- 5. Eer uw vader en uw moeder. Wanneer u dat doet zult u het goed hebben in het land dat de HERE uw God u geeft.**
- 6. U mag niet doodslaan.**
- 7. U mag het huwelijk niet kapot breken.**
- 8. U mag niet stelen**
- 9. U mag niet onbetrouwbaar spreken tegen uw naaste.**
- 10. U mag uw zinnen niet zetten op het huis van een ander. Ook niet op zijn vrouw, zijn personeel, zijn dieren of op wat ook maar dat van uw naaste is.**

93. Hoe kun je deze tien geboden indelen?

In twee groepen:

1. het eerste tot en met het vierde gebod leert ons *hoe we voor God moeten leven*;
2. het vijfde tot en met het tiende gebod leert ons *hoe we met onze naaste moeten leven*.

94. Wat bedoelt God met het eerste gebod?

1. Als ik echt gelukkig wil leven, moet ik kiezen *tegen bijgeloof en afgoderij*. Ik moet mijn vertrouwen niet op onbetrouwbare mensen of zaken stellen.
2. Als ik echt gelukkig wil leven, moet ik *God echt leren kennen*, op Hem *vertrouwen* en me aan Hem onderwerpen.
Ik moet alles van Hem verwachten en Hem oprecht *liefhebben*.
Ik moet zo *voor Hem leven*, dat ik werkelijk niets tegen zijn wil doe.

95. Wat is afgoderij?

Dat je *naast God* of *in plaats van God*, iets verzint of hebt waarop je je vertrouwen stelt.

ZONDAG 35

96. Wat bedoelt God met het tweede gebod?

Dat we *van God geen beeld mogen maken*, en dat we Hem alleen zo eren als Hij het zelf zegt in *de Bijbel*.

97. Mag je dan helemaal geen beelden maken?

Ja, je mag wel beelden maken.
Maar Godzelf kun je en mag je niet afbeelden.
God wil ook *niet dat we een beeld gebruiken om Hem erdoor te eren*.

98. Zouden we in de kerk ook beelden kunnen gebruiken om daarmee iets van God duidelijk te maken?

God heeft gezegd dat dat niet goed is.
Want een beeld kan niet praten en kan dus niets vertellen.
In de Bijbel vertelt God zelf ons wie Hij is.

ZONDAG 36

99. Wat bedoelt God met het derde gebod?

Dat we de *naam van God niet lichtzinnig mogen gebruiken*.

Dat gebeurt wanneer je vloekt of wanneer je oneerlijk of onnodig zweert.

Wanneer je er niets van zegt wanneer die dingen gebeuren, dan word je er zelfs mee schuldig aan.

God wil dat we *zijn naam goed gebruiken*: met eerbied en ontzag.

Hij wil dat we voor zijn naam opkomen, tot Hem bidden, en Hem altijd prijzen.

100. Is de zonde tegen het derde gebod dan zo ernstig, dat je zelfs mee schuldig wordt wanneer je er niet tegen waarschuwt?

Ja.

God vindt *geen zonde zo erg als het lichtzinnig gebruik van zijn naam*.

Op deze zonde heeft Hij de doodstraf gesteld.

ZONDAG 37

101. Oneerlijk of onnodig zweren mag dus niet. Mag je dan wel eerlijk zweren?

Ja.

Bijvoorbeeld wanneer de overheid dat vraagt, of wanneer je, in geval van nood, de waarheid wilt onderstrepen.

Daarmee wordt *God geëerd, en je naaste gediend.*

Zo'n eed is immers op de Bijbel gebaseerd en werd ook vroeger terecht toegepast.

102. Mag je ook bij iets of iemand anders zweren dan bij God?

Nee.

Eerlijk zweren is: *God als getuige te hulp roepen.*

Hij weet wat er in je hart is, en wat waar is.

Dat betekent ook dat Hij je zal straffen als je oneerlijk zweert.

Niets of niemand anders komt die eer toe.

ZONDAG 38

103. Wat bedoelt God met het vierde gebod?

1. Dat de *Bijbel bekend gemaakt moet worden*, bijvoorbeeld vanuit een theologische opleiding.
Ik moet op de rustdag *trouw naar de kerk gaan* om:
 - naar Gods Woord te luisteren
 - de sacramenten te gebruiken
 - te bidden
 - geld te geven voor de armen.
2. De Here wil *dat ik elke dag kies tegen de zonde*.
Hij wil dat ik zo door de Heilige Geest het eeuwige feest nu al begin.

ZONDAG 39

104. Wat bedoelt God met het vijfde gebod?

Er zijn mensen, bijvoorbeeld ouders, die *gezag* over mij hebben.

Ik moet hen eer, liefde en trouw bewijzen.

Ik moet naar hen luisteren, en geduld hebben met hun zwakke kanten, want *God wil mij door hen regeren*.

ZONDAG 40

105. Wat bedoelt God met het zesde gebod?

Ik mag mijn naaste *op geen enkele manier kwetsen of doden*.
Niet met daden, ook niet met gebaren of woorden of in
gedachten.

Ik moet juist de haat uit mijn leven wegdoen.

Ook op mijn eigen leven moet ik zuinig zijn.

God geeft de overheid tot taak het leven te beschermen.

106. Betekent het zesde gebod dan meer dan alleen dat je niemand
mag vermoorden?

Zeker.

God verbiedt ook jaloezie, haat, drift en wraak.

Hij wil ons duidelijk maken *dat moord bij deze dingen begint*.

107. Zijn we klaar met het zesde gebod wanneer we maar niemand
vermoorden?

Nee.

God verbiedt niet alleen iets.

Hij gebiedt ons ook iets.

Namelijk dat we *van onze naaste even veel moeten houden als
van onszelf*.

Zelfs van onze vijanden.

We moeten tegenover onze naasten geduldig zijn, en

vriendelijk en zorgzaam, en zo het goede voor hen zoeken.

ZONDAG 41

108. Wat is de betekenis van het zevende gebod?

God verbiedt elk *verkeerd omgaan met seksualiteit*.
Hij wil dat we dat hartgrondig haten, en dat we ook op seksueel gebied *zuiver leven*, of we nu getrouwd zijn of niet.

109. Ben je klaar met het zevende gebod wanneer je geen huwelijk kapot breekt?

Wij zijn helemaal -ons lichaam en onze ziel- eigendom van God.

Hij noemt ons lichaam en onze ziel zelfs een *tempel van de Heilige Geest*.

Daarom moeten we er brandzuinig op zijn.

God verbiedt alle smerigheid op seksueel gebied:

daden, gebaren, woorden, gedachten, verlangens, en zelfs de dingen die je daartoe kunnen verleiden.

ZONDAG 42

110. Wat bedoelt God met het achtste gebod?

God verbiedt *alle vormen van diefstal*.

Niet alleen de dingen die de overheid straft maar ook al onze trucjes en plannen waardoor we proberen spullen van een ander naar ons toe te halen.

Voorbeelden daarvan zijn: roof, oplichterij met gewicht of maat, bedrog met geld, enzovoort.

God wil niet dat we gierig of hebzuchtig zijn.

Ook verbiedt Hij ons *verkwisting of misbruik* van de dingen die Hij geeft.

111. Wat wil God dan dat je wel zult doen?

Dat ik het *geluk van anderen zoek*, zoveel als ik kan en mag.

Dat ik me zo opstel tegenover anderen, als ik graag zou willen dat ze tegenover mij doen.

Dat ik trouw mijn werk doe, zodat ik met mijn geld ook *anderen kan helpen*.

ZONDAG 43

112. Wat bedoelt God met het negende gebod?

God maakt duidelijk dat *liegen en bedriegen echt duivelswerk* is en daarom verbiedt Hij ons dat.

Ik mag niemands woorden verdraaien en ook niet roddelen of iemand ongegrond veroordelen.

God wil dat ik *de waarheid liefheb* en daarvoor uitkom en dat ik opkom voor de *goede naam van anderen*.

ZONDAG 44

113. Wat bedoelt God met het tiende gebod?

Ik mag geen *dingen doen* die God verbiedt.

Ik mag ze ook *niet willen doen*.

God wil dat we de zonde helemaal hartgrondig haten
en dat we vol liefde oprecht voor Hem leven.

114. Kun je, wanneer je echt bekeerd bent, deze tien geboden houden?

Bij lange na niet.

Ook al leef je nog zo oprecht voor God, er is in je leven *hooguit een klein begin van echt gehoorzaam-zijn.*

Maar dat begin houdt wel in dat je oprecht naar *al Gods geboden* probeert te leven.

115. Waarom wil God dat we steeds opnieuw nauwkeurig naar de wet luisteren, terwijl we hem toch bij lange na niet kunnen houden?

1. God wil dat we daardoor de *zonde in onszelf echt leren kennen* en dat we steeds meer onze *redding in Christus zoeken*.
2. God wil ook dat we steeds meer ons best doen, en bidden om de *kracht van de Heilige Geest*.
Door Hem worden we pas echt nieuwe mensen, naar Gods beeld, en zullen we het doel bereiken: de volmaaktheid die komt.

ZONDAG 45**116. Waarom is bidden noodzakelijk voor christenen?**

God wil dat we Hem *dankbaar* zijn voor de verlossing die Hij geeft.

De belangrijkste manier om dat te *laten zien is door te bidden.*

Als wij van harte bidden, *geeft God ons zijn Geest.*

117. Wat is noodzakelijk voor een goed gebed?

1. Dat we *alleen tot God bidden.*

Hij zegt in de Bijbel wie Hij is, en wat we moeten bidden.

2. Dat we *onze zonde goed kennen.*

Zo leren we nederig tot God te bidden.

3. Dat we zeker weten *dat God ons bidden om Christus' wil verhoort.*

Hij belooft ons dat in de Bijbel.

118. Waar wil God graag dat we om zullen bidden?

Om *alles wat we nodig hebben.*

De Here Jezus vat dat samen in het 'Onze Vader'.

119. Wat is het 'Onze Vader'?

Het gebed dat de Here Jezus ons leert in

Matteus 6: 9-13:

**'Onze Vader die in de hemel woont
laat uw naam geëerd worden;
laat uw koninkrijk mogen komen;
laat uw wil gebeuren, op aarde net als in
de hemel;
geef ons het brood dat we vandaag nodig
hebben;
vergeef ons onze schuld net zoals ook wij
mensen vergeven die tegenover ons in de
schuld staan;
bewaar ons voor verzoeken, en verlos
ons van de duivel.
Van U is immers het koninkrijk en de
kracht en alle eer, voor altijd.
Amen.'**

ZONDAG 46

120. Waarom zegt Christus dat we 'Onze Vader' moeten zeggen tegen God?

Christus wil graag *dat we God als vader eren en vertrouwen*.
Daar is ons bidden op gebouwd.
God is immers door Christus onze Vader geworden.
Hij zorgt nog veel meer voor ons dan aardse vaders dat doen.

121. Waarom staat er bij: 'die in de hemel woont'?

Christus wil *niet* graag dat we *van God te klein denken*.
God, onze Vader is echt almachtig.
Daarom mogen we van Hem alles verwachten wat we nodig hebben.

ZONDAG 47

122. Wat is het eerste dat de Here Jezus ons leert bidden?

'laat uw naam geëerd worden'

dat betekent:

Vader, leer ons U *echt kennen*.

Leer ons *U de lof geven* om alle dingen die U doet, want in al die dingen komen uw goedheid en uw eer aan het licht.

Leer ons zo te *leven, dat U er om geëerd wordt*.

ZONDAG 48

123. Wat is het tweede dat de Here Jezus ons leert bidden?

'laat uw koninkrijk mogen komen'

dat betekent:

Vader, wilt U *ons leven* sturen door de Bijbel en de Heilige Geest.

Houdt U uw *kerk* in stand en geef dat ze groeien mag en breekt U al het werk van de duivel af.

Laat alle plannen die tegen *de Bijbel* bedacht worden, mogen mislukken.

Blijft U dat doen totdat de Here Jezus terug komt, want dan wordt *alles* echt goed.

ZONDAG 49

124. Wat is het derde dat de Here Jezus ons leert bidden?

'laat uw wil gebeuren, op aarde net als in de hemel'
dat betekent:

Vader, leer ons en ook alle mensen *onze eigen wil loslaten*.

Geef U dat we U onvoorwaardelijk *gehoorzaam* zijn.

Leer ons ons werk net zo trouw te doen *als de engelen* dat doen.

ZONDAG 50

125. Wat is het vierde dat de Here Jezus ons leert bidden?

'geef ons het brood dat we vandaag nodig hebben'
dat betekent:

Vader, wilt U ons eten en drinken geven en wat we verder
nodig hebben.

Leer ons daardoor *beseffen dat alles alleen van U komt* en dat
alles in ons leven afhankelijk is van uw zegen.

Geef dat we daardoor leren om *alleen op U te vertrouwen*.

ZONDAG 51

126. Wat is het vijfde dat de Here Jezus ons leert bidden?

'vergeef ons onze schuld, net zoals ook wij mensen die tegenover ons in de schuld staan, vergeven'

dat betekent:

Vader, wij staan *schuldig tegenover U*.

Doet U alleen uit genade, om Christus' bloed alle slechtheid uit ons leven weg.

Zowel de zonde die we *doen*, als de zonde die *in ons is*.

Alleen door uw genade leren wij mensen te vergeven die tegenover ons in de schuld staan.

ZONDAG 52

127. Wat is het zesde dat de Here Jezus ons leert bidden?

'bewaar ons voor verzoeken, en verlos ons van de duivel'
dat betekent:

Vader, *wij zijn zo zwak* dat we het vanuit onszelf nooit
volhouden.

Er staan immers *drie vijanden* tegenover ons: *de duivel, de
wereld, en ons slechte ik.*

We vragen U: *maak ons sterk door de Heilige Geest.*

Alleen zo zullen wij niet ondergaan, maar stand houden en
straks *de eindoverwinning halen.*

128. Met welke woorden leert de Here Jezus ons het gebed af te
sluiten?

'van U is immers het koninkrijk, en de kracht en alle eer, voor
altijd'

dat betekent:

Vader, we vragen al deze dingen aan U.

U kunt en wilt ons immers al het goede geven want U bent
onze Koning.

Geeft U dat ook door ons bidden *alle eer voor U* zal zijn.

129. Wat betekent het woordje 'amen'?

'amen' betekent: *het is echt waar.*

God verhoort mijn gebed echt.

Nog veel zekerder dan dat ik het zelf voel.

Toelichting kerkgeschiedenis

Kerkgeschiedenis moet je altijd benaderen in het licht van HC zondag 21: Christus zorgt voor zijn kerk. Ze is er vanaf het begin van de wereld tot het einde. Dat gaat voorop, en elk menselijk handelen is daaraan ondergeschikt.

Dus ook de geschiedenis zoals die in de Bijbel beschreven wordt valt in zekere zin onder de kerkgeschiedenis. We bekijken nu de periode vanaf plm. het jaar 100 na de geboorte van Christus (ngC) tot nu.

± 95 tot 150 (ngC) : apostolische vaders: bijv. Clemens, Ignatius, Polycarpus, Irenaeus. Zij geven leiding, als leerlingen in de eerste tijd na het overlijden van de apostelen. Hun geschriften bestaan nu nog.

Judaïsme: een stroming vanaf de eerste eeuw, die sterk de nadruk legt op wat in het OT staat. De wetten van het OT blijven geldig, ook na het werk van Chr. Lees er maar over in Hd.15 en Gal.

Gnosticisme/Gnostiek: de ware kennis van God bereikt de mens alleen via een innerlijk licht. Je moet op een hoger geestelijk plan komen door meditatie en door de Geest om God echt te begrijpen. Deze stroming heeft veel invloed, mn. in de eerste eeuwen (ook nu nog!). Haar wortels liggen vooral in de Griekse en oosterse denkwereld.

Marcion, leeft in de tijd van plm. 100 - 200 ngC. aan de Zwarte Zee. Legt sterk de nadruk op de genade van God in Christus. Voor een toornende en rechtvaardige God (van het OT) is bij hem geen plaats. Christus is de verschijningsvorm van de goede God op aarde. Dit leert hij mn. tegenover het Judaïsme. Van de Bijbel blijft voor hem alleen het boek Lukas, en de brieven van Paulus over. Hij wordt in 144 veroordeeld en sticht een tegenkerk.

Arius, is ouderling/presbyter van de kerk van Alexandrië (Egypte). Rond zijn leer is er strijd in de kerk in de periode van 318-381. Hij leert dat God de Zoon niet van het zelfde wezen is als de Vader. De Zoon is belangrijk, Gods eerste scheepsel, en door Hem schiep God heel de wereld, maar de Zoon zelf is niet God. Zijn leer wordt veroordeeld, eerst in 325, concilie van Nicea, maar daardoor keert de rust nog niet terug. De strijd blijft, en Arius wordt vooral bestreden door Athanasius, de bisschop van Alexandrië (sterft in 373). Uiteindelijk neemt het concilie van Constantinopel de beslissing tegen Arius. Hij wordt uit de kerk gebannen. Volgelingen van hem zijn er nog steeds. De inhoud van het Niceano-Constantinopolitanum vind je terug in de belijdenissen van Nicea en Athanasius.

Pelagius, een Ierse monnik die werkt in Carthago. Hij leert dat de mens op de wereld komt met een vrije wil, als een onbeschreven blad papier. Van

erfzonde wil hij niet weten. Zijn leer heeft (ook nu nog!) grote invloed. Hij wordt in de periode 411-431 bestreden door Augustinus, die na een werelds en afvallig leven bekeerd is en bisschop van Carthago geworden is. In deze tijd wordt ook nog steeds strijd gevoerd over de twee naturen van Christus: het concilie van Chalcedon spreekt uiteindelijk in 451 uit dat de twee naturen van Christus onvermengd en onveranderd (tegenover Eutyches) en ongedeeld en ongescheiden zijn (tegenover Nestorius).

In de loop van deze eerste eeuwen krijgt de kerk wel meer vrijheid in haar bestaan. De eerste eeuwen kenmerken zich door onderdrukking en vervolging voor de kerk. Denk maar aan keizers als Nero (plm. 64 ngC) en Domitianus (plm. 96) en Diocletianus en Decius (plm. 250). In het jaar 321 krijgt de kerk vrijheid onder Constantijn de Grote, en wordt al heel gauw 'verheven' tot staatskerk. Het wordt economisch lonend om christen te zijn, en daardoor komt er veel bedekt heidendom in de kerk binnen. Daarbij ontstaat al heel snel de bevoogding van de kerk door de overheid, met daarbij de financiële begunstiging. De kerk wordt al snel overvleugeld en overheerst door de staat: caesaropapie.

Binnen de kerk verschuift de kerkregering al heel snel na de eerste eeuw van oudsten en diakenen onder Christus' leiding naar een éénhoofdig leiderschap. De 'dominee'/presbyter van Rome presenteert zichzelf steeds meer als opvolger van Petrus, de leider van de apostelen. Hieruit groeit als vanzelf de paus op. Er ontstaat een hiërarchisch opgebouwde kerkregering.

De middeleeuwen, 500 - 1500 ngC. In de loop van de eerste eeuwen, mn. na 321 verspreidt de kerk zich steeds meer over heel de bekende wereld. Eerst vooral het oosten, maar later ook het noorden (boven de Alpen). Denk in Nederland maar aan Willibrord (658-739) en Bonifatius (680-754). De kerk wordt geplant, maar veel heidendom blijft bestaan, ook in de kerk. Ook wordt de taal van de 'hoofdstad' van de kerk in alle landen gehandhaafd: het Latijn. Gevolg is dat de clerus (kerkelijke leiders), die Latijn spreekt wel alles begrijpt, maar het gewone volk vrijwel niks. De mensen geloven wat de kerk gelooft (Kolenbrandergeloof). In het kader van de onbekendheid en de geheimzinnigheid verschuift in de kerkdiensten de nadruk steeds meer van uitleg/preek naar avondmaal/mis, en de andere sacramenten. Bij het naderen van het jaar 1000 stijgt de spanning in de wereld, mede naar aanleiding van Opb.20. Aan de ene kant ontstaan er steeds meer hoogreligieuze splinterbewegingen, aan de andere kant vervalt het gros van de kerk, o.l.v. de pausen tot een steeds meer schandelijk leven: de eeuw van de pornokratie.

In de tweede helft van de middeleeuwen krijgen de vrije steden steeds meer macht en invloed tegenover de kerk en de adel, mn. door de uitvinding van het buskruit. In die vrije steden krijgt ook de vrije wetenschap steeds meer ruimte, en in dat kader groeit de belangstelling

voor de oude grieks-filosofische wereld (Renaissance). Men leert daarin ook de Bijbel weer in de grondtalen te lezen, en zo leren enkele mensen zien dat wat er in de kerk gebeurt helemaal niet past bij wat eigenlijk in de Bijbel staat. Er komt een reformatiebeweging op gang (Albigenzen en Waldenzen, Zuid-Frankrijk 1140-1230, John Wycliff, Engeland 1300-1384, Johannes Hus, Bohemen, 1369-1415).

De Reformatie: Vanuit de ontwikkelingen in de late Middeleeuwen groeit de Reformatie. De eerste generatie: Maarten Luther (1483-1546) werkte in Zuid-Oost Duitsland. 31-10-1517: 95 stellingen aan de deur van de slotkapel in Wittenberg waarin hij de vinger legt bij de misstanden in de kerk. In 1521 komt hij definitief buiten de kerk te staan. Luther heeft grote invloed mn. door zijn vertaling van de Bijbel in volksduits, en door zijn gezangen. Hij leert de mensen weer zien, tegenover de RK-mis-leer, en de leer van de goede werken dat er alleen leven is door genade (sola gratia = alleen genade; sola fide = alleen geloof; sola scriptura = alleen het Woord). Luther: belangrijke start van de Reformatie, maar nog niet op alle punten uitgewerkt.

Huldreich Zwingli (1484-1531) werkte in Zwitserland. Een iets meer radicale vorm van Reformatie. Sluit wel veel aan bij Luther, maar heeft eigen opvattingen rond het avondmaal (alleen gedachtenismaal) en rond de taak van de overheid (staat zorgt voor de kerk).

De eerste generatie van de Reformatie staat tegenover de Roomse kerk, maar ook tegenover de wederdopers. Deze groep o.l.v. Jan de Bakker en Jan van Leyden vormen een 'godsrijk' op aarde 1534 in de stad Münster. Geen overheid, geen wetten, gezamenlijk eigendom etc. Zij laten niet alleen de (valse) sacramenten etc, van de RK kerk los, maar ook alle vormen en ook de Bijbel als woord van God. Alleen de leiding van de Geest telt.

In de tweede lijn van de reformatie vinden we Johannes Calvijn (1509-1564). Hij komt uit Noord-Frankrijk (Noyon) en werkt in Straatsburg en Geneve. Grote invloed heeft hij door zijn uitleg van de geloofsleer in 'de Institutie'. Ook hij heeft gewerkt aan de vertaling van de bijbel in de volkstaal (Frans), en de vorming van een christelijke staat in Geneve. Zijn invloed merken we nog steeds in bijv. de Heidelberger Catechismus (1563, Zacharias Ursinus en Caspar Olevianus, de Paltz) en in de Nederlandse Geloofsbelijdenis (1561, Guido de Bres, Doornik). Ook de liturgie Kampen-1975 is van oorsprong afkomstig uit de studie door Calvijn. De Bijbel, en van daaruit de preek komt weer in het middelpunt te staan. Het calvinisme vindt je nu nog terug in Nederland en de emigratielanden. Het is een van de belangrijkste inzetten van de 80-jarige oorlog.

Dordrecht 1618-19: Op deze grote landelijke (en ook internationale) synode wordt veel materiaal van de Reformatie uitgewerkt. Het is de Synode die

opdracht geeft voor de vertaling van de Bijbel in gewoon volks-nederlands (de Statenvertaling, 1637). Op deze synode wordt ook, na voorwerk door vorige synodes de Dordtse Kerkorde (DKO) vastgesteld, waarvan onze KO (gemoderniseerd in 1978) een regelrechte opvolger is. Het derde punt van belang op deze synode is de strijd tussen Arminius en Gomarus, beide met hun aanhang. Arminius benadrukt eenzijdig de oproep in de Bijbel aan de mens om zich te bekeren en te gaan geloven. Hij stelt dit voorop, ten koste van teksten waarin duidelijk wordt dat het God zelf is die geloof geeft in ons leven. Bij Arminius is het uiteindelijk de mens zelf die de keuze maakt, voor of tegen God. De mens heeft daarin een vrije wil (denk aan Pelagius!). Gomarus laat de spanning in de Bijbel staan. Er is de spanning van aan de ene kant God die kiest, en aan de andere kant, mensen die zelf opgeroepen worden om te gaan geloven. Die spanning kunnen wij met ons verstand niet oplossen, maar vinden we wel in de Bijbel. We moeten erkennen dat we dat niet begrijpen kunnen, en het tegelijk wel in geloof aanvaarden. Arminius wordt uiteindelijk op deze Synode veroordeeld om zijn leer over de uitverkiezing, zoals hij die formuleert in de vijf hoofdstukken van 'de Remonstrantie'. Je vindt materiaal hierover in de Dordtse Leerregels, vastgesteld op deze synode.

Na deze synode krijgt de Gereformeerde Kerk steeds meer een vaste plaats in de Nederlanden. Maar dat betekent nog niet dat ook iedereen gereformeerd leeft. Er komt een stroming die zich richt op de verder gaande heiliging van het leven, en op het uitwerken van allerlei gedeelten uit de bijbel tot in het detail: de Nadere Reformatie. Het is een stroming die vrij rechtzinnig in de leer en vrij gezond begint, maar die steeds meer terecht komt in de sfeer van het onderzoek naar de eigen ziel. Hoe staat het er met mijn persoonlijke ziel, met mijn persoonlijk heil voor. Er worden allerlei 'ladders' gemaakt van de geestelijke stand van zaken in de mens: heiden, aangesprokene, bekeerde, gehoorzame, geheiligde, gekende enz. Het onderzoek naar je persoonlijke plaats op de ladder was van groot belang. Namen in deze stroming zijn bijv. Voetius, van Lodenstein, à Brakel, Smijtegeld, Schortinghuis.

Tegelijk ontstaat ook in de loop van de 18-e eeuw het Rationalisme. De naam komt van het woord Ratio, dat betekent rede of verstand. In de theologie, en later ook in de kerk gaat het verstand heersen over het geloof en ook over de Bijbel. Het menselijk verstand gaat bepalen wat wel en wat niet waar is in de bijbel, en wat we wel of niet moeten geloven. Deze stroming gaat uiteindelijk bijna heel de kerk beheersen. Denk hierbij ook aan de ontwikkelingen in de wetenschap en de politiek (vgl. de Franse Revolutie: 'Geen God en geen meester'). Wel blijven er kleine groepen, een soort huiskgemeenten: de Conventikels waarin mensen elkaar proberen te steunen in het echte geloof, maar deze groepen staan min of meer buiten de kerk.

Wanneer deze ontwikkeling doorzet, vooral nadat in 1816 de Nederlands Hervormde Kerk als staatskerk gereorganiseerd is, ontstaat er hier en daar in het land een 'protestbeweging' van mensen die het vertrouwde geluid van leven uit genade gaan missen. Na een onrustige periode in de kerk loopt dit uit op de Afscheiding in 1834. Hierbij hoort de naam van Hendrik de Cock, predikant in Ulrum. Het werd hem uiteindelijk onmogelijk gemaakt om in de kerk nog naar Gods Woord te spreken en te handelen. Na veel strijd wordt hij uit de kerk gezet, evenals mensen als Scholte (in Doeveren), Brummelkamp (in Hattem) en van Raalte (in Ommen). Met deze groep jonge predikanten gaat een vrij grote groep mensen uit de Hervormde kerk. Zij worden vooral in de eerste jaren (tot 1848) zwaar verdrukt en vervolgd. Bovendien zijn er onderling nogal wat spanningen en scheuringen. Er zijn een tijdlang twee of drie aparte groepen afgescheidenen (bijv. Christelijk Afgescheidenen en Gereformeerde Kerken onder het Kruis) maar na de oprichting van een gezamenlijke theologische opleiding in Kampen in 1854 groeit de eenheid, en het grootste deel van de Afgescheidenen voegt zich in 1869 samen in de Christelijke Gereformeerde Kerk van Nederland.

Met het afscheid van de Afgescheidenen keert de rust in de Nederlands Hervormde Kerk nog niet terug. Er blijven groepen die veel moeite hebben met de modernistische en vrijzinnige invloed in de kerk. Dit leidt tot spanningen, die uitlopen op de Doleantie in 1886. Hieraan is vooral de naam verbonden van dr.A.Kuyper, ouderling van de NHKerk van Amsterdam. Het zijn kerken die zich vooral in eerste instantie verzetten tegen de kerkrechtelijke opzet van de NHKerk, maar toch mede ook wel tegen het modernisme, dat de belijdenis van de Kerk aantast. Vanuit de Doleantie ontstaan de Nederduits Gereformeerde Kerken in Nederland.

Deze beide groepen van kerken, die uit de NHKerk afkomstig zijn, komen na moeizaam samenspreken en onderhandelen tot een eenheid: De Vereniging in 1892. De start van De Gereformeerde Kerken in Nederland. Een kleine groep van in eerste instantie 702 mensen uit de Chr.Geref.Kerk blijft apart staan, mede uit angst voor de grote invloed van dr.A.Kuyper in de kerk. Deze groep vormt het begin van de tegenwoordige Christelijke Gereformeerde Kerken.

De Gereformeerde Kerken in Nederland vormen in de eerste helft van de 20-e eeuw een kleine maar invloedrijke groep. Veel nieuwe initiatieven, m.n. op onderwijsgebied komen uit deze hoek. Denk ook maar aan de ARP. Het zijn de jaren van opbouw in het christelijk organisatieleven. In die opbouw blijken verschillende richtingen te zijn. Dat vinden we eerst terug in de zgn. zaak Geelkerken 1926. dr.Geelkerken is predikant in Amsterdam-Zuid. Hij begint te tornen aan de onfeilbaarheid van de Bijbel. Heeft de slang in het paradijs wel echt gesproken? Volgens Geelkerken niet, en dat geldt ook bijv. voor de ezel van Bileam etc. Terecht wordt zijn leer

op de Synode van Assen 1926 veroordeeld. Maar zijn afzetting gebeurt door de Generale Synode! Kerkrechtelijk fout!

Aan de andere kant merken we het groeiend verschil in inzicht wanneer het gaat om de visie op de ideeën van dr.A.Kuyper. Hij zelf overlijdt in 1920, maar enkele van zijn leerlingen gaan verder met zijn ideeën (mn. zijn zoon, dr.H.H.Kuyper, en dr.V.Hepp). Zij leren rond de doop dat er alleen doop kan zijn als er geloof en wedergeboorte is. Omdat we van een baby niet weten of hij gelooft en wedergeboren is, zo zegt men, veronderstellen we maar dat hij gelooft of zal gaan geloven/ wedergeboren is of zal worden. Dit is de leer van de veronderstelde wedergeboorte. In de pacificatie-formule van 1905 is voor deze leer al wel wat ruimte gegeven, maar nadat deze zaak op de Synode van 1939 op de agenda gekomen is, en op de Synode van Sneek-Utrecht 1942-44 besproken is, wordt deze leer vastgesteld als de enige ware leer rond de doop. Tegen deze opvatting van de doop op grond van een veronderstelde wedergeboorte tekenen m.n de hoogleraren S.Greijdanus en K.Schilder protest aan. Na veel discussie (in oorlogstijd!) worden zij in hun opvattingen door de Generale Synode(!) veroordeeld en geschorst. Hieruit ontstaat de Vrijmaking (vrijmakingsvergadering 11-08-1944 in Den Haag). In de loop van de periode 1944-plm.1948 maken diverse kerken (of gedeelten van gemeenten) zich vrij uit het verband van de Gereformeerde Kerken in Ned.

Na een paar jaar ontstaat er een stroming die weer wil samenspreken met de Geref.Syn.kerken. Zij doen dit op enkele conferenties in Oosterbeek, en daar laat men de principes van de Vrijmaking vallen. Deze actie o.l.v. ds. B.A.Bos, de zgn. Bos-actie leidde er toe dat groepen vrijmaakten terug keren naar de Synodale kerken.

In de jaren 50 en 60 wordt het Geref.Vrijg. leven steeds meer uitgebouwd. Voor diverse doelen worden eigen organisaties opgericht. Denk maar aan de scholen, het GPV, GMV etc. Men vindt dat wanneer je niet samen in de kerk kunt zitten, dat je dan ook niet samen de zorg voor bijv. een school kunt dragen. Dus: eigen organisaties. Dit noemen we het ethisch conflict. De Geref.Kerken Vrijg. raken, mede door hun 'ware-kerk'-visie steeds meer afgesloten van de rest van kerkelijk Nederland.

Hiertegen rijst bezwaar bij een aantal mensen, die wel willen samenspreken met anders-kerkelijken. Met name valt hier te noemen ds.A.vd.Ziel in Groningen-Zuid. Hij begint op eigen houtje samensprekingen met de Geref.Kerk Syn. om tot eenheid te komen. Wanneer hij hierover aangesproken en vermaand wordt, vormt hij een aparte gemeente, de 'Tehuis-gemeente', buiten het verband van de Geref.Vrijg.Kerken. Een aantal mensen, vooral predikanten, schrijven op 31-10-1966 een Open Brief aan vd.Ziel en zijn gemeente om hun sympathie met hem te betuigen. Deze

Open Brief, opgesteld door ds. B.J.F.Schoep vormt een breekijzer in de kerken.

Tegelijk met deze zaak zijn er enkele predikanten die afwijkende leringen verkondigen. Ds. Oosterhof in Beverwijk wordt veroordeeld om zijn leer van Algemene Verzoening, en ds.B.Telder in Breda wordt veroordeeld om zijn leer dat de zielen van de gelovigen niet na het sterven naar Christus gaan, maar een soort zielslaap doormaken. Al met al vindt je in deze tijd een stroming in de kerken die zich losser en vrijblijvender wil opstellen tav. de belijdenis, en ook tav. de kerkorde. Deze groep verlaat in de loop van de jaren 1967-1970 de Geref.Kerken Vrijg., en vormt de groep 'buiten-verband kerken', die na een aantal jaren de naam Nederlands Gereformeerde Kerken aanneemt.

Na deze breuk wordt er in de Vrijgemaakte Kerken gewerkt aan herstel. Er is groei, en er is een tijd van betrekkelijke rust. In de loop van de jaren 80 van de twintigste eeuw groeit de openheid naar andere kerken, met name de Christelijke Gereformeerde en de Nederlands Gereformeerde. Ook ontstaat er een verbreding van het stroomgebied van de kerk: Meerdere verschillende visies komen naast elkaar te staan, met alle positieve, maar soms ook negatieve kanten die daaraan zitten. Bij een aantal mensen is er behoefte aan meer evangelische invloed in de kerken. Anderen willen juist terug naar de situatie zoals die in het verleden was. In de loop van de 90-er jaren groeit er daardoor een zekere spanning in het kerkverband. Voor een aantal mensen zijn de besluiten die in de Generale Synodes genomen worden over de uitleg van het vierde gebod (de zondag) en het zevende gebod (huwelijk en echtscheiding) en de beslissingen over liederen uit het 'Liedboek voor de kerken' moeilijk te verteren. Een (klein) aantal van hen besluit onder leiding van dr. P. van Gurp met de vrijgemaakte kerken te breken, en richt een eigen kerkverband op. Aan de andere kant is er een zekere stroom van mensen die overgaan naar evangelische- en baptisten-gemeente's. Dit vraagt om een zekere heroriëntatie bij ons: hoe willen we kerk-zijn in deze tijd, en wat vraagt de Here daarin van ons? Dingen waar we terdege samen over na zullen moeten denken.

En verder ? We weten het niet. Eén ding is zeker: Wanneer het gaat om de kerk, en wat mensen daarin doen en denken en zeggen; de belijdenis van HCzondag 21 blijft staan: Christus vergadert, beschermt en onderhoudt zijn kerk. Voor altijd !

BELIJDENISGESCHRIFTEN:

1. APOSTOLISCHE GELOOFSBELIJDENIS
2. GELOOFSBELIJDENIS VAN NICEA (drieëenheid)
3. GELOOFSBELIJDENIS VAN ATHANASIUS (drieëenheid + 2 naturen van Christus)
4. NEDERLANDSE GELOOFSBELIJDENIS
 - art1 :God
 - art2- 7 :Bijbel
 - art8- 9 :Drieëenheid
 - art10-26:God, mens, zonde en heiliging
 - art27-29:Kerk
 - art30-32:Kerkregering
 - art33-35:Sacramenten
 - art36 :Overheid
 - art37 :Laatste Oordeel
5. HEIDELBERGSE KATECHISMUS
 - indeling:
 - zondag 1 :Inleiding
 - zondag 2- 4 :Ellende
 - zondag 5-31 :Verlossing
 - zondag 32-52 :Dankbaarheid
 - inhoud:
 - 1:Troost 9-10:Vader
 - 2:Eis 11-19:Zoon
 - 3:Zonde 20-22:Heilige Geest
 - 4:Straf 23-24:Rechtvaardig!
 - 5:Redding 25-30:Sacramenten
 - 6:Middelaar 31 :Sleutels
 - 7:Geloof 32-33:Bekering
 - 8:Drieëenheid 34-44:Gebod
45-52:Gebed
6. DORDTSE LEERREGELS (uitverkiezing)
 - 1:Uitverkiezing
 - 2:Verlossing door Christus
 - 3/4:Zonde en bekering
 - 5:Volharding der Heiligen

KERKORDE:

art. 1:inleiding; 2-27:de ambten; 28-52: de kerkelijke vergaderingen; 53-71: opzicht over leer en eredienst; 72-82:de tucht; 83-84:slotbepalingen.